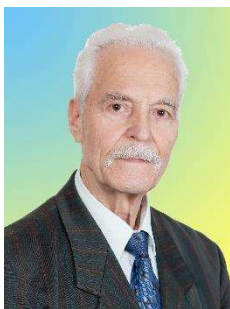

УДК 811.161.2
DOI: 10.31733/2078-3566-2022-1-148-154

Анатолій ПОПОВСЬКИЙ[©]
доктор філологічних наук, професор,
Заслужений діяч освіти України
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

УКРАЇНСЬКІ ПРИЗВИЩА З КОМПОНЕТОМ ДУР-

У статті висвітлено загальноживані в народному мовленні словотвори та формування на їхній основі антропонімів з компонентом *дур-* у різножанрових джерелах української мови з погляду функційних, словотвірних, семантичних можливостей.

Ключові слова: *прізвища, семантика, синоніми, способи словотвору.*

Постановка проблеми. Серед мовних одиниць живого народного і різножанрового писемного мовлення особливе місце щодо активності використання посідають слова з компонентом *дур-*, які мають широкий спектр емоційно-експресивного навантаження як негативного, так і позитивного плану, але, на жаль, до цього часу лишалися поза увагою науковців.

Метою статті є дослідження семантико-дериваційних особливостей таких лексичних одиниць у живомовному і літературно-мовному середовищі загалом та антропологічному зокрема.

Виклад основного матеріалу. Словотвірна система з компонентом *дур-* набула широкого використання в народній творчості:

а) у казках: «*Приходить слуга:*

Казав, – каже, – цар, як поставиш завтра на ранок цілий полк війська, тоді твоя царівна!

Добре, зроблю! – каже дурень. – Тільки, – каже, – скажи царю, як не оддасть ще й тепер, то я його війною повоюю і силою царівну візьму» (УНТ, с. 133–134);

б) у прислів'ях і приказках ця словотвірна одиниця всебічно й образно розкриває розумові здібності людини за їх наявності чи відсутності:

Більше в розумного розуму в п'яті, як у дурня в голові.

З розумним розуму наберешся, а з дурнем і останній загубиш.

Ліпше з розумним загубити, як з дурнем знайти.

Мудрий змінить свою гадку, а дурний ніколи.

Нема ума – вважай – каліка.

Не сповна розуму.

Розумний учить, дурень повчає.

Ум за розум зайшов.

Багато є дурних, та не всі вкупі.

Великий до неба, а дурний, як треба.

Великий, як дуб, а дурний, як пень.

Вітряк меле крилами, а дурень – язиком.

Голосний, як дзвін, а дурний, як довбня.

Для дурнів закон не писаний.

Дурень думкою багатіє.

Дурень за щастям біжить, а воно в нього під ногами лежить.

Дурень і на похоронах сміється.

Дурневі покажи палець, а він сміється.

Дурень може стільки питань задати, що й сто мудрих не зможе відгадати.

© А. Поповський, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7815-1891>

popovski@i.ua

*Дурнів не сіють, вони самі родяться.
Дурні лише в казці щасливі.
Зв'яжися з дурнем, то й сам дурнем станеш.
Людям косовиця, а дурень веселиться.
На наш вік дураків хватить.
Пошилися в дурні.
Старі дурні дурніші від молодших.
Він із-за вугла мішком прибитий [Дмитренко, с. 197–202];*

в) у піснях:

*Чи хто їде, чи хто йде
Часто дурно ждати,
Отак треба в лісі жити,
Бо не маю хати (УНТ, с. 288);*

г) у художній літературі:

Степан Руданський. **Почому дурні?**

*«Де ти був-єсь, пробував-єсь?
Розкажи, Іване!»
«Та вже де не бував-єм,
Всюди був-єм, пане!*

*Був в Адесі і Бендерах,
В Ровнах і в Полтаві,
Ходив в Київ разів кілька,
Бував і в Варшаві».*

*«А чому ж там, Іване,
Дурні продаються?» –
«Та то, пане, як до дурня,
Які попадуться:*

*Дурень пан – заплатять більше,
Бо честь таки знають,
А як мужик, то звичайне
Без ціни спускають!» [Руд., I, с. 113]*

Добре торгувалось

*В найбагатшій крамниці
Два купці сиділо,
І туди чумака заходить
З мазницею сміло:*

*«Добридень вам, добрі люди! –
Та й зачав питати,
Чи нема у них принаймні
Дьогтю де продати.*

*«Нету, нету! – купці кажуть,
Та й, шельми, сміються: –
Здесь не дьоготь – тільки дурні
Адні продаються!»*

*А чумака їм: «То нівроку ж
Добре торгувалось,
Щойно два вас таких гарних
На продаж осталось» [Руд., с. 111].*

Петро Ребро. **Вузлики на очкурі**

Цей вузлик слід би взяти в путь

І козаку й козачці:

Осла по вухах пізнають,

А дурня – по балачці.

Пам'ятай це кожен день

І в селі, і в горах:

Якщо друг дурний, як пень, –

Це твій перший ворог.

Скаже дзвінка бандура,

Навіть якщо ти не грець:

Краще веселий дурень,

Аніж нудний мудрець. [Ребро, с. 73–74];

д) у заголовках художніх творів (Степан Руданський «Почому дурні?», Петро Ребро «Як дурню розбагатіти», «Хто дурень?», «Як кошовий царицю обдурив», Павло Глазовий «Дурносміхи»), фольклорних текстах (Микола Дмитренко. «Розумні. Дурні»; «Як Керенський і меншовики хоч сліпих обдурили» [УНТ, с. 434]) тощо;

е) у науковій літературі та засобах сучасної масової інформації на основі цього компонента витворилася своєрідна палітра похідних слів зі значенням:

1) **Дурень**, розм. 1. Розумово обмежена, тупа людина (**розм.** дурний, дурило, дурник, дурнило; **лайл.** бовдур; **діал.** дурандас, дурман, дурбас, дурбило, дурбелей. 2. Назва гри в карти. *Грати в підкидного дурня // Той, кого обіграли в цій грі – дурень. Дурік*, а, ч. – картяр, любить грати «в дурня» [Чабаненко, с. 140];

2) **Дурити**. Обдурювати кого-небудь, навмисно вводити в оману словами чи вчинками [СУМ, II, с. 437, 438]. Більше того, синонімічний потенціал слів з таким значенням в українській мові вельми потужний. Серед них розрізняють:

а) р о з м о в н і: дурний, недотепа, нетяма, недоумок, недоум, дурило, дурник, дурнило, просторіка, товкач, туман, тупиця, тупак, кеп;

б) л а й л и в і: баран, бевзень, бевзь, блазень, блазнюк, бовван, бовдур, довбеха, довбешка, довбня, дундук, дурень, ідіот, йолоп, кретин, надолобень, осел, шелепа;

г) д і а л е к т н і: гевал, дурандас, дурбан, дурбас, дурбило, легейда, штурпак [ССУМ, I, с. 477]; дурелейса – дуже дурний [МСГГ, с. 53].

Певна категорія слів з цим компонентом закріплювалася як образна характеристика в народних прізвиськах за конкретними особами, а потім набули в офіційному діловодстві права паспортизації і успадкування з покоління в покоління.

У Реєстрі Війська Запорозького зафіксовано 25 прізвищ відповідно до тогочасних правил орфографії: *Івань Дурицькиш* [с. 32], *Өєдор Дурычєнко* [с. 67], *Івань Дурбаба* [с. 114], *Івань Дурґьцькиш*, [с. 198], *Гринь Дурначєнко* [с. 216], *Миско Дурєнко* [с. 232], *Ілляш Дурєнко* [с. 241], *Климко Дурєнченко* [с. 242], *Грицько Дурко* [с. 252], *Івань Дурняк* [с. 253], *Савка Дурник* [с. 276], *Сємєн Дурєнченко* [с. 332], *Мартинь Дуринькиш* [с. 397], *Грицько Дурнопхай* [с. 427], *Аньдрґи Дурасєнко* [с. 430], *Степан Дурынченко* [с. 441], *Дємид Дурицький* [с. 448], *Грыцько Дурас*, *Васил Дурний* [с. 455], *Мартинь Дурьнґєнко* [с. 458], *Івань Дурыцькыи*, [с. 465], *Яцько Дурынченко / Дурыченко* [с. 467], *Пилип Дурыцький* [с. 472], *Миронь Дурнєнко* [с. 477].

З погляду сучасного стану на формування українських прізвищних назв такого типу постає питання про динамічні процеси функціонування від часу їхньої появи й до наших днів, а саме: що відійшло в пасив, що залишилося і що додалося, оскільки вони здебільшого мають вельми образливу оцінну мотивацію, внаслідок чого деякі носії вдалися до заміни таких прізвищ на милозвучну й змістовну мотивацію.

Словотвірна організація таких прізвищ витворилася на основі:

а) кореня + закінчення: *Дура* [Аркушин, с. 344];

б) суфіксального способу: **-ан** – *Дурбан*, *Дурман* [Аркушин, с. 344; Новикова, с. 278; ПУОК, с. 127; СПЧ, с. 134], **-ас** – *Дурас*, **-ач** – *Дурач*, [Новикова, с. 277; СПЧ, с. 134; ТДД, с. 224], – **ач-ок** – *Дурачок* [Аркушин, с. 344]; **-н-ів** – *Дурнів* [Падалка, с. 192], – **к-ач** –

Дуркач [Глух., 1, с. 250], **-к-ал-ець** – Дуркалець [ПУОК, с. 96], **-н-як**; **-ов-ець**; **-чак** – Дурняк, Дуровець, Дурчак [СПЧ, с. 135], **-ан-иш-ин** – Дурбанишин *Durbanişyn* < Дурбань (пор. з аналогічними за значенням апелятивами *дурбас*, *дурбило* – ЕСУМ 2, 147) [Фаріон, с. 191], **-иш-ин** – Дуриш [Редько, с. 108], Дурнишин [СПЧ, с. 135];

в) суфіксального + закінчення: **-ач-енк-о** – Дураченко, **-ас-енк-о** – Дурбасенко [Глух., 1, с. 250; Горпинич, с. 206], **-ан-ен-к-о** – Дурманенко [СПЧ, с. 135; Укр. радіо, 17.08.2021], Дурченко [Чабаненко с. 140], Дурда *Durda* – можливо, стягнення від дур[ин]да «дурень» [Фаріон, с. 191] / Дурда – від прізвища Дурденко [Чабаненко, с. 140], **-ан-ов-ськ-ий** – Дурановський [УУС, с. 56], **-ил-а,-о** – Дурила, Дурило [СПЧ, с. 135], **-ин-ов-ськ-ий** – Дуриновський, **-ицьк-а** – Дурицька, **-ник** – Дурник, **-ицьк-ий** – Дуриницький, **-ов-а** – Дурнова [Новикова, с. 278; ТДД, с. 224], **-ин-ськ-ий** – Дуржинський, Дурзинська [СПЧ, с. 134; Падалка, с. 192], **-к-о** – Дурко [Чабаненко с. 140], **-ел-к-о** – Дурбелко, **-н-ак-ува-ти-й** – Дурнакуватий, **-н-ев-ич-і** – Дурневичі, **-н-ичк-а** – Дурничка, **-н-от-**Дурнота, **-н-яш-к-а-**Дурняшка [Аркушин, с. 344];

г) основокладання: Дурденко, Дурдука, Дурноляп [ТДД, с. 224], Дуркот [ПУОК, с. 127], Дурдинець [Редько, с. 108], Дурбицький, Дурнопльот [Чабаненко с. 140], Дурбайло, Дурносвистов, Дурум [Глух., 1, с. 250]; Дурбой, Дурбот, Дурностук, Дурум [Новикова, с. 278]; Дуремар, Дурнобай [Аркушин, с. 344]; Дурдук < дур<дурк – «дурностук» [ЕСУМ, 2, с. 147], Дурноп'янов [СПЧ, с. 134, 135], Дурноколен [Падалка, с. 192], Купідура [Осіпова, с. 11, 343] Шадура [ТДД, с. 387];

д) іншомовних запозичень: Дуравін, Дуранкін, Дураєв, Дураков, Дурандін, Дурас, Дурасевич, Дурасов, Дуринін, Дурихін, Дурицин, Дуріцин, Дуркін, Дурманов, Дурнев, Дурнев, Дуров [Новикова, с. 277–278; Падалка, с. 192; СПЧ, с. 134], Дурбалов [Корнієнко, с. 76], Дуришев, Дуріко, Дуріле, Дуруц, Дурягін [СПЧ, с. 134, 135].

Семантика таких антропонімів досить прозора. Проте з'ясуванню її підлягають такі прізвища, як: Дурденко, Дурдинець, Дурбот, Дуремар, Дуриле, Дуруц.

Висновки. Отже, в процесі історичного розвитку українські прізвища з компонентом *дур-* не тільки зберегли свою антропосистему, але й значно збагатилися на тлі дериваційних способів та іншомовних запозичень внаслідок еміграційних рухів. Незважаючи на їхнє негативне смислове значення, серед них є такі особистості, які своєю діяльністю посіли почесне місце в історії розвитку українського суспільства, як-от:

військовики: Дураченко Антон Миколайович (1899–1977 – Герой Радянського Союзу (1943); Дурін Олександр Максимович (1922–1943) – Герой Радянського Союзу (1943) посмертно; Дурнов Іван Олексійович (1918–1944) – Герой Радянського Союзу (1944) посмертно;

громадські і релігійні діячі: Дурбак Павло (* 1879) – інженер машинобудівництва; сотник-інтендант, головний інтендант УГА, за Директорії начальник постачання, член-засновник Українського технічного товариства у Львові. 1940 р. вивезений більшовиками; Дурдинець Василь Васильович (1937) – політичний діяч, дипломат; Дурдуківський Володимир Федорович (1874–1938) – громадський діяч, педагог, літературознавець, розстріляний;

діячі культури і мистецтва: Дурбак Іван Савинович (1903–1994) – журналіст; Дурбак Роман Теофілович (1914–1995) – репресований поет; Дурда Богдана Йосиповна (1940) – художниця, поетеса; Дуркевич Микола Михайлович (1936) – перекладач, член НСПУ; Дурдуківський Сергій Федорович (1880–1933) – співак, педагог; Дурсенева Олександра Леонідівна – співачка; Дурунда Андрій Ілліч (1956) – прозаїк, публіцист; Дурново Геннадій Григорович – архітектор, член НСАУ. Державна премія у галузі архітектури;

діячі науки: Дурманов Володимир Юрійович (1949) – член-кореспондент Української академії архітектури; Дурново Микола Миколайович (1876–1937) – мовознавець, розстріляний у 1937 р.; Дурняк Богдан Васильович (1956) – фахівець у галузі поліграфії. Доктор технічних наук. Заслужений діяч науки і техніки України; Дурягіна Зоя Антонівна (1950) – матеріалознавець, доктор технічних наук.

А на загал – цей мовний компонент сформував своєрідну й образну систему сучасних українських прізвищ, як-от:

Дура
Дуравін
Дураєв

Дурда
Дурдело
Дурденко

Дурандін	Дурдинець
Дуранкін	Дурдук
Дураков	Дурдука
Дурановський	Дурдужівський
Дурас	Дуремар
Дурасевич	Дуренченко
Дурасенко	Дурєнко
Дурасов	Дуржинський
Дурач	Дурзинська
Дураченко	Дурила
Дурачок	Дурилін
Дурбаба	Дурило
Дурбайло	Дуринін
Дурбалов	Дуриновський
Дурбак	Дуринський
Дурбан	Дуринченко
Дурбанишин	Дурихін
Дурбасенко	Дуриченко
Дурбелко	Дурицин
Дурбицький	Дурицький
Дурбой	Дуриш
Дурбот	Дуришев
Дуріко	Дурноляп
Дуріле	Дурнопльот
Дуркевич	Дурносвистов
Дуркін	Дурностук
Дурицин	Дурнота
Дурицький	Дурняшка
Дуркалець	Дурманенко
Дуркач	Дурманов
Дурко	Дурнев
Дуркот	Дурнова
Дурнакуватий	Дурноколен
Дурначенко	Дурнопхай
Дурневичі	Дурноп'янов
Дурний	Дуров
Дурник	Дуровець
Дурницький	Дурняк
Дурнишин	Дурсенева
Дурнів	Дурум
Дурнієнко	Дурунда
Дурник	Дуруц
Дурничка	Дурчак
Дурнобой	Дурченко
Дурягін	Купідура
Шадура	

Список використаних джерел

1. Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол. : І. М. Дзюба та ін. ; НАН України, НТШ. Київ : [б. в.], 2008. Т. 8 : Дл-Дя. 716 с.
2. Енциклопедія українознавства: Словникова частина / ред. В. Кубійович ; Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові. Львів. Т. 2: Перевидання в Україні. Львів, 1993. с. 405-800: іл.

Надійшла до редакції 17.01.2022

Умовні скорочення

- Аркушин** – Словник прізвищ північно-західної України : у 3-х т. Т. 1: А-И / упоряд. Г. Л. Аркушин. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. 412 с.
- Глазовий** – Глазовий Павло. Байкографія. Київ, 1997. 220 с.
- Глух.** – Глуховцева К. Д. Словник прізвищ жителів Луганщини : у 2 т.; за ред. проф.

- К. Д. Глуховцевої. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. Т. 1. 388 с.
- Горпинич** – Горпинич В. О. Нариси з пропріальної та апеліативної словотвірної дериватології : монографія. *Ономастика і апеліативи*. Вип. 37. Дніпропетровськ : Нова ідеологія, 2012. 183 с.
- Дмитренко** – Прислів'я та приказки / упоряд., передмова М. Дмитренка. Київ : Видавець Микола Дмитренко, 2008. 312 с. (Серія : Народна творчість).
- ЕСУМ** – Етимологічний словник української мови : в 7 т. Київ : Наук. думка, 1985. Т. 2. 570 с.
- МСГГ** – Піпаш Ю. О., Галас Б. К. Матеріали до словника гуцульських говірок. Ужгород, 2005. 266 с.
- Корнієнко** – Корнієнко І. А. – Матеріали до словника антропонімів Північного Причорномор'я (м. Очаків, с. Куцуруб, с. Чорноморка). Миколаїв : Ліон, 2017. 320 с.
- Новикова** – Новикова Ю. М. Практичний словозмінно-орфографічний словник прізвищ Центральної та Східної Донеччини / під ред. проф. Т. Ю. Ковалевської та проф. І. С. Намакштанської. Донецьк : «Вебер» (Донецька), 2007. 996 с.
- Осіпова Т. Ф.** – Невербальна комунікація та своєрідність її омовлення в українському дискурсі: феномен *вербалізації невербаліки* : монографія / наук. ред. проф. Т. А. Космеда. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2019. 388 с.
- Падалка** – Падалка Р.М. Динаміка прізвищ Донецької Слов'янщини. Монографія та словник. Київ-Доцецьк : АНВОУ, 2010. 275 с.
- ПУОК** – Громко Т. В. Прізвища жителів сіл Піщаний Брід і Червона Поляна Добровеличківського району Кіровоградської області. *Повідомлення української ономастичної комісії. Нова серія*. Вип. 2 (17). Луцьк : Терен, 2016. 132 с.
- Редько** – Редько Ю. К. Довідник українських прізвищ. Київ : Рад. шк., 1968. 254 с.
- Реєстр** – Реєстр Війська Запорозького 1649 року / підготував до друку О. В. Тодійчук та ін. Київ : Наук. думка, 1995. 592 с.
- Руд.** – Руданський Степан. Твори в трьох томах. Київ : Наук. думка, 1972–1973. Т. 1. 547 с.
- СПЧ** – Словник прізвищ: практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівецьчини). Чернівці : Букрек, 2002. 424 с.
- СУМ** – Словник української мови : в 11 т. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 2. 550 с.
- ССУМ** – Словник синонімів української мови : в 2 т. Київ : Наук. думка, 2001. Т. 1. 1026 с.
- ТДД** – Телефонний справочник. Днепропетровск, 1996. 554 с.
- УНТ** – Українська народна творчість. Хрестоматія / упоряд. Ф. М. Поліщук. Вид. 2-ге доповнене. Київ : «Радянська школа», 1968. 559 с.
- УУС** – Українці у світі. Київ, 2005. 280 с.
- Фаріон** – Фаріон І. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX століття (з етимологічним словником). Львів : Літопис, 2001. 371 с.
- Чабаненко** – Чабаненко В. А. Прізвиська Нижньої Наддніпрянщини. Кн. 1. Запоріжжя, 2005. 260 с.

References

1. Entsyklopediya suchasnoyi Ukrainy : u 30 t. [Encyclopedia of modern Ukraine: in 30 vol.] / red. kol. : I. M. Dzhyuba ta in. ; NAN Ukrainy, NTSh. Kyiv : [b. v.], 2008. Vol. 8 : DI-Dya. 716 p. [in Ukr.].
2. Entsyklopediya ukraïnoznnavstva: Slovykova chastyna [Encyclopedia of Ukrainian Studies: Dictionary part] / Red. V. Kubyovych; Naukove tovarystvo im. T. Shevchenka u L'vovi. L'viv. T. 2: Perevydannya v Ukraini. L'viv, 1993, pp. 405-800: il. [in Ukr.].

Conditional abbreviations

- Arkushyn** – Slovyk pryzvysk pivnichno-zakhidnoi Ukrainy [Dictionary of nicknames of north-western Ukraine] : u 3 t. Vol. 1: A-Y / uporiadnyk H. L. Arkushyn. Lutsk : RVV «Vezha» Volyn. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky, 2009. 412 p. [in Ukr.].
- Hlazoyi** – Hlazoyi, Pavlo (1997). Baikohrafiia [Fablegraphy]. Kyiv, 220 p. [in Ukr.].
- Hlukh** – Hlukhovtseva, K. D. (2011) Slovyk pryzvyshch zhyteliv Luhanshchyny [Dictionary of surnames of Luhansk region residents] : u 2 t.; za red. prof. K. D. HlukhovtsevoiLuhansk : Vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka», Vol. 1. 388 p. [in Ukr.].
- Horpynych** – Horpynych, V. O. (2012) Narysy z proprialnoi ta apeliatyvnoi slovotvirnoi deryvatolohii [Essays on proprial and appellate word-forming derivatology]: monohrafiia. *Onomastyka i apeliatyvu*. Issue. 37. Dnipropetrovsk : Nova ideolohiia, 183 p. [in Ukr.].
- Dmytrenko** – Prysliv'ia ta prykazky [Proverbs and sayings] / uporiad., peredmov. M. Dmytrenka. Kyiv : Vydavets Mykola Dmytrenko, 2008. 312 p. (Serii «Narodna tvorchist»). [in Ukr.].
- ESUM** – Etymolohichnyi slovyk ukraïnskoi movy [Etymological dictionary of the Ukrainian language] : v 7 vol. Kyiv : Nauk.a dumka, 1985. Vol. 2. 570 p. [in Ukr.].
- MSHH** – Pipash, Yu. O., Halas, B. K. (2005) Materialy do slovyka hutsulskykh hovirok [Materials for the dictionary of Hutsul dialects]. Uzhhorod, 266 p. [in Ukr.].
- Korniienko** – Korniienko I. A. (2017) Materialy do slovyka antroponimiv Pivnichnoho Prychornomor'ia (m. Ochakiv, s. Kutsurub, s. Chornomorka) [Materials for the dictionary of anthroponyms of the Northern Black Sea coast (Ochakiv, Kutsurub, Chornomorka)]. Mykolaiv : Lion., 320 p. [in Ukr.].

Novykova – Novykova, Yu. M. (2007) *Praktychnyi slovozmynno-orfohrafichnyi slovnyk pryzvyshch Tsentralnoi ta Skhidnoi Donechchyny* [Practical word-change and spelling dictionary of surnames of Central and Eastern Donetsk region] / pid red. prof. T. Iu. Kovalevskoi ta prof. I. Ie. Namakshantskoi. Donetsk : «Veber» (Donetska), 996 p. [in Ukr.].

Osipova T. F. – Neverbalna komunikatsiia ta svoieridnist yii omovlennia v ukrainskomu dyskursi: fenomen verbalizatsii neverbaliky [Nonverbal communication and the originality of its pronunciation in Ukrainian discourse: the phenomenon of verbalization of nonverbalism] : monohrafiia / nauk. red. prof. T. A. Kosmeda. Kharkiv : Vyd-vo Ivanchenko I. S., 2019. 388 p. [in Ukr.].

Padalka – Padalka, R. M. (2010) *Dynamika pryzvyshch Donetskoï Slovianshchyny* [Dynamics of surnames of Donetsk Slovyansk region]. Monohrafiia ta slovnyk. Kyiv-Donetsk : ANVOU, 275 p. [in Ukr.].

PUOK – Hromko, T. V. (2016) *Pryzvyshcha zhyteliv sil Pishchanyi Brid i Chervona Poliana Dobrovelychkivskoho raionu Kirovohradskoi oblasti* [Surnames of the inhabitants of the villages of Pishchany Brid and Chervona Polyana of the Dobrovelychkivsky district of the Kirovohrad region]. *Povidomlennia ukrainskoi onomastychnoi komisii. Nova seriia*. Vyp. 2 (17). Lutsk : Teren, 132 p. [in Ukr.].

Redko – Redko Yu. K. *Dovidnyk ukrainskykh pryzvyshch* [Directory of Ukrainian surnames]. Kyiv : Rad. shk., 1968. 254 p. [in Ukr.].

Reiestr – Reiestr Viiska Zaporozkoho 1649 roku [Register of the Zaporozhian Army of 1649] / pidhotuvav do druku O. V. Todiiichuk ta in. Kyiv : Naukova dumka, 1995. 592 p. [in Ukr.].

Rud. – Rudanskyi, Stepan (1972–1973) *Tvory v trokh tomakh* [Works in three volumes]. Kyiv : Nauk. dumka, Vol. 1. 547 p. [in Ukr.].

SPCh – Slovnyk pryzvyshch: praktychnyi slovozmynno-orfohrafichnyi (na materialii Chernivechchyny) [Dictionary of surnames: practical word-change-spelling (on the material of Chernivtsi region)]. Chernivtsi : Bukrek, 2002. 424 p. [in Ukr.].

SUM – Slovnyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language] : v 11 t. Kyiv : Nauk. dumka, 1970–1980. Vol. 2. 550 p. [in Ukr.].

SSUM – Slovnyk synonimiv ukrainskoi movy [Dictionary of synonyms of the Ukrainian language] : v 2 t. Kyiv : Nauk. dumka, 2001. T. 1. 1026 p. [in Ukr.].

TDD – Telefonnyy spravochnyk [Telephone directory]. Dnepropetrovsk, 1996. 554 p. [in Ukr.].

UNT – Ukrainska narodna tvorchist. Khrestomatiia [Ukrainian folk art. Reader] / uporiad. F. M. Polishchuk. Vyd. 2-he dopovnene. Kyiv: Radianska shkola, 1968. 559 p. [in Ukr.].

UUS – Ukraintsi u sviti [Ukrainians in the world]. Kyiv, 2005. 280 p. [in Ukr.].

Farion – Farion, I. (2001) *Ukrainski pryzvyshchevi nazvy Prykarpatskoi Lvivshchyny naprykintsi XVIII – pochatku KhIKh stolittia (z etymolohichnym slovnykom)* [Ukrainian surnames of Prykarpattia Lviv region in the late XVIII – early XIX centuries (with etymological dictionary)]. Lviv : Litopys, 371 p. [in Ukr.].

Chabanenko – Chabanenko, V. A. (2005) *Prizvyska Nyzhnoi Naddnyprianshchyny* [Nicknames of the Lower Dnieper region]. Book 1. Zaporizhzhia, 260 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Anatolii Popovskiyi. Ukrainian surnames with component *dur-*. The article deals with formation of anthroponyms with *dur-* component in multigenre sources of the Ukrainian language in terms of functional, word-forming, semantic capabilities.

Keywords: *surnames, semantics, synonyms, word formation methods.*